

MODERN TRENDS IN FORMING PUBLIC OPINION IN UZBEKISTAN

Nigargul Saribayeva

Lecturer, Independent Researcher (PhD)

Karakalpakstan Institute of Agriculture and Agrotechnologies

National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek

Nukus, Uzbekistan

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Public opinion, information sources, social networks, traditional media, media literacy, Uzbekistan, modern trends, information reliability.

Received: 30.05.25

Accepted: 01.06.25

Published: 03.06.25

Abstract: This article analyzes modern trends in the formation of public opinion in Uzbekistan. The study examines the role of social networks and traditional media in society and identifies their importance in obtaining information and exchanging opinions. The results show that although social networks have emerged as the leading source of information among the younger generation, television and other traditional media also play an important role in the formation of public opinion. Also, low media literacy and the spread of misinformation hinder the qualitative formation of public opinion. The article also provides recommendations on the problems of the modern information environment and ways to solve them.

O'ZBEKISTONDA JAMOATCHILIK FIKRINI SHAKLLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Nigargul Saribayeva

O'qituvchi, Mustaqil izlanuvchi (PhD)

Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston milliy universiteti

Nukus, O'zbekiston

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Jamoatchilik fikri, axborot manbalari, ijtimoiy tarmoqlar, an'anaviy ommaviy axborot vositalari, media

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda jamoatchilik fikrini shakllantirishning zamonaviy tendensiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqot ijtimoiy tarmoqlar va

savodxonlik, O'zbekiston, zamonaviy tendensiyalar, axborot ishonchliligi.

an'anaviy ommaviy axborot vositalarining jamiyatdagi rolini o'rganib, ularning axborot olish va fikr almashishdagi ahamiyatini aniqlaydi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlar yosh avlod orasida yetakchi axborot manbai sifatida shakllangan bo'lsa-da, televizor va boshqa an'anaviy OAV ham jamoatchilik fikrini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Shuningdek, media savodxonlikning pastligi va noto'g'ri axborotlarning tarqalishi jamoatchilik fikrining sifatli shakllanishiga to'sqinlik qilmoqda. Maqolada zamonaviy axborot muhitidagi muammolar va ularni hal qilish yo'llari haqida ham tavsiyalar beriladi.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ФОРМИРОВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО МНЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ

Нигаргуль Сарыбаева

Преподаватель, независимый научный сотрудник (PhD)

Каракалпакского института сельского хозяйства и агротехнологий

Национального университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека

Нукус, Узбекистан

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Общественное мнение, источники информации, социальные сети, традиционные СМИ, медиаграмотность, Узбекистан, современные тенденции, достоверность информации.

Аннотация: В статье анализируются современные тенденции формирования общественного мнения в Узбекистане. В исследовании рассматривается роль социальных сетей и традиционных СМИ в обществе, определяется их важность в получении информации и обмене идеями. Результаты показывают, что хотя социальные сети стали ведущим источником информации среди молодого поколения, телевидение и другие традиционные СМИ также играют важную роль в формировании общественного мнения. Также низкая медиаграмотность и распространение дезинформации препятствуют качественному формированию общественного мнения. В статье также даются рекомендации по проблемам современной информационной среды и путям их решения.

Kirish. Jamoatchilik fikrini shakllantirish — bu har qanday jamiyatning ijtimoiy, siyosiy va madaniy hayotida hal qiluvchi o'rin tutuvchi jarayon hisoblanadi. Bu jarayon orqali insonlarning jamiyatdagi muhim masalalar bo'yicha qarashlari, qarorlari va xulq-atvori shakllanadi, natijada

jamiyatning rivojlanishi va barqarorligi ta'minlanadi. O'zbekistonda esa, ayniqsa mustaqillikdan keyingi davrda, ijtimoiy-siyosiy yangilanishlar va global texnologik taraqqiyot fonida jamoatchilik fikrini shakllantirish jarayonida sezilarli o'zgarishlar yuz berdi. Mamlakatda yuzaga kelgan yangi sharoitlar, jumladan, erkin axborot oqimlari, internet va ijtimoiy tarmoqlarining keng tarqalishi, jamoatchilik fikrining shakllanish usullarini tubdan o'zgartirdi.

Avvallari, jamoatchilik fikri asosan an'anaviy ommaviy axborot vositalari orqali — televizor, radio, gazeta va jurnallar orqali shakllansa, bugungi kunda yangi axborot texnologiyalari va raqamli platformalar unga ustunlik qilmoqda. Bu o'zgarishlar jamoatchilikning axborot manbalariga bo'lgan qiziqishini oshirib, fikrlar xilma-xilligini ham kuchaytirdi. Shu bilan birga, axborot oqimining o'ta tezligi va ko'pchalikligi ba'zan noaniqliklar, noto'g'ri ma'lumotlar va hatto soxta xabarlarining tarqalishiga sabab bo'lib, jamoatchilik fikrini shakllantirishda yangi muammolarni yuzaga keltirmoqda.

Bundan tashqari, O'zbekiston jamiyatida yosh avlodning o'rni va faolligi oshib bormoqda, ular jamoatchilik fikrini shakllantirishda internet va ijtimoiy tarmoqlardagi faolligi bilan ajralib turadi. Yoshlar orasida axborot olish usullari an'anaviy ommaviy axborot vositalaridan ko'ra, ko'proq interaktiv va tezkor platformalarga o'tmoqda, bu esa jamiyatdagi siyosiy va ijtimoiy jarayonlarga yangi shakllar kiritmoqda.

Shu bois, O'zbekistonda jamoatchilik fikrini shakllantirishning zamonaviy tendensiyalarini o'rganish nafaqat ijtimoiy fanlar uchun, balki davlat siyosati, ommaviy axborot vositalari va ta'lim tizimi uchun ham dolzarb masalalardan biridir. Ushbu maqolada aynan shu jarayonning zamonaviy vositalari va shakllari, ularning jamiyat hayotiga ta'siri hamda yuzaga kelayotgan yangi muammolar keng ko'lamda tahlil qilinadi.

Metodologiya. Ushbu tadqiqotda O'zbekistonda jamoatchilik fikrini shakllantirish jarayonidagi zamonaviy tendensiyalarni chuqur va har tomonlama o'rganish uchun sifat hamda miqdoriy tadqiqot usullari uyg'unlashgan holda qo'llanildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi ijtimoiy tarmoqlar va an'anaviy ommaviy axborot vositalarining ta'siri, shuningdek, jamoatchilik fikri shakllanishida yuzaga kelayotgan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llarini aniqlashdir. Shu bois, ma'lumotlar turli manbalardan, turli shakllarda yig'ildi va tahlil qilindi.

Miqdoriy usul sifatida, O'zbekistonning turli hududlaridan, jumladan, poytaxt Toshkent shahridan hamda viloyat markazlari va qishloq joylaridan jami 500 respondent tanlab olindi. So'rovnomalar orqali respondentlarning axborot manbalariga bo'lgan qiziqishi, ularning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish darajasi, an'anaviy ommaviy axborot vositalariga nisbatan munosabati va media savodxonlik darajasi o'rganildi. So'rovnoma savollari asosida olingan ma'lumotlar statistik usullar yordamida tahlil qilindi, bu esa tendensiyalarni aniqlashga imkon berdi.

Tadqiqotning muhim qismi sifatida, ijtimoiy tarmoqlar (Facebook, Telegram, Instagram va TikTok kabi) hamda ommaviy axborot vositalaridagi kontent tahlili o'tkazildi. Ushbu tahlil orqali axborot oqimining tabiati, xabarlarining tarqalish tezligi, ularning ijtimoiy fikrga ta'siri aniqlandi. Kontent tahlili jamoatchilik fikri shakllanishida ijtimoiy tarmoqlarning o'rne va samaradorligini yanada aniqroq ko'rsatdi (1-rasm).

1-rasm. Ijtimoiy tarmoqlar

Ma'lumotlarni tahlil qilish jarayonida, statistik vositalar yordamida respondentlarning javoblari umumlashtirildi, shuningdek, diskursiv tahlil yordamida olingan sifatli ma'lumotlar mavzu doirasida tahlil qilindi. Bu usullar birgalikda jamoatchilik fikrini shakllantirish jarayonining murakkab va ko'p qirrali xarakterini to'liq ochib berishga imkon berdi.

Umuman olganda, tadqiqotda qo'llanilgan metodologiya O'zbekistondagi zamonaviy axborot muhitining xususiyatlarini, jamoatchilik fikrining shakllanishidagi asosiy vositalarni va ularning samaradorligini chuqurroq anglash imkonini berdi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari respondentlarning O'zbekistonda jamoatchilik fikrini shakllantirishdagi axborot manbalariga bo'lgan munosabati va foydalanish odatlarini ko'rsatmoqda. So'rovnoma ma'lumotlariga ko'ra, respondentlarning katta qismi — taxminan 78 foizi — o'z axborot manbai sifatida ijtimoiy tarmoqlarni ko'rsatdi. Bu ko'rsatkich ijtimoiy tarmoqlarning bugungi kunda jamiyatda axborot olishda yetakchi platformaga aylanganini yaqqol ko'rsatadi. Ayniqsa, yosh avlod orasida Telegram, Instagram va TikTok kabi platformalar keng tarqalganligi aniqlandi. Ushbu platformalar tezkor axborot olish va fikr almashish imkoniyatlarini yaratadi, bu esa jamoatchilik fikrining tez va keng tarqalishini ta'minlaydi.

Shuningdek, respondentlarning 65 foizi televizorni ishonchli axborot manbai deb hisoblaydi. Bu ko'rsatkich, an'anaviy ommaviy axborot vositalari, ayniqsa televiziyaning, O'zbekistonda hanuzgacha ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Biroq radio va bosma nashrlar, ya'ni gazetalar va jurnallar ishonch darajasi mos ravishda 40 va 35 foizga tushgan. Bu omillar bosma va audio ommaviy axborot vositalarining raqamli platformalarga qaraganda kamroq jamoatchilik e'tiboriga ega ekanligini ko'rsatadi.

Intervyu va kontent tahlil natijalari esa ijtimoiy tarmoqlarning jamoatchilik fikrini shakllantirishda ikki tomonlama ta'sirga ega ekanligini ko'rsatdi. Bir tomondan, ular axborot erkinligini oshirib, turli fikrlarning yuzaga kelishiga imkon beradi. Boshqa tomondan, tezkor axborot almashinuvi ba'zan noto'g'ri yoki manipulyativ ma'lumotlarning tarqalishiga sabab bo'ladi. Mutaxassislar, shu jumladan jurnalistlar va siyosiy faollar, bunday holatlarning jamiyatda adashish va ijtimoiy taranglikni kuchaytirish xavfini tug'dirishini ta'kidladilar.

Respondentlarning aksariyati — taxminan 70 foizi — axborotning haqqoniyligi va ishonchliligiga e'tibor qaratadi, biroq ular orasida media savodxonlik darajasi pastligi tufayli noto'g'ri ma'lumotlarga duch kelish holatlari ko'p uchraydi. Bu esa jamoatchilik fikrini shakllantirish jarayonida yangi muammolarni yuzaga keltirmoqda.

Bundan tashqari, yoshlar orasida ijtimoiy tarmoqlardagi faollik yuqori bo'lib, ular axborot oqimida faollik ko'rsatish bilan birga, o'z fikrlarini faol ifoda etishadi. Bu esa O'zbekiston jamiyatida ijtimoiy fikrlarning diversifikatsiyasi va yangi ijtimoiy harakatlarning paydo bo'lishiga sabab bo'lmoqda.

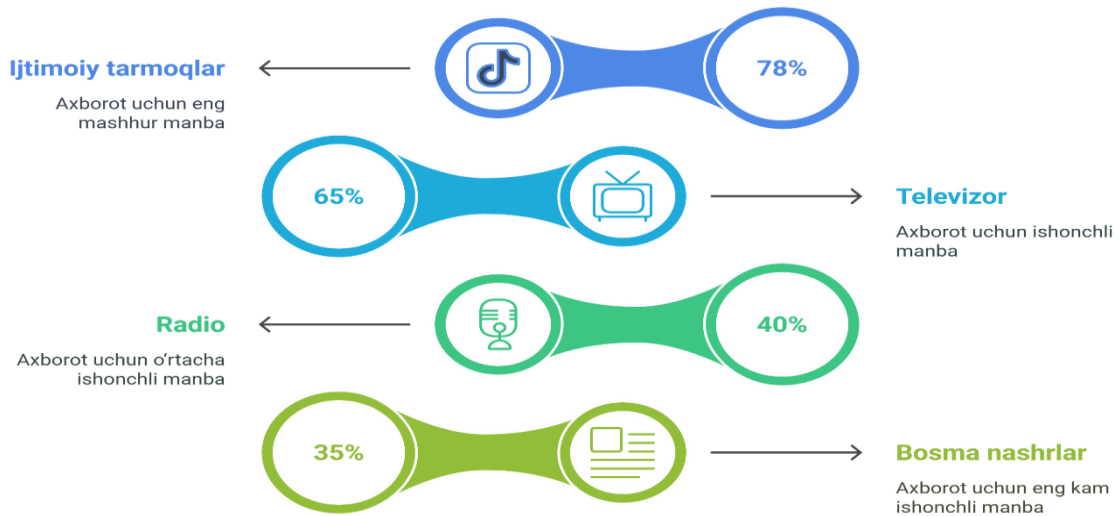
Natijalar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda jamoatchilik fikrini shakllantirish jarayonida raqamli platformalar va an'anaviy ommaviy axborot vositalari birgalikda faol rol o'ynamoqda, biroq axborot sifati va savodxonlikni oshirish masalalari dolzarbligicha qolmoqda. Bu esa kelajakda jamiyat barqarorligini ta'minlash uchun muhim muammolardan biri bo'lib qoladi.

Shu jarayonda, raqamli savodxonlik darajasining oshirilishi yoshlar va keng jamoatchilikning axborotni tanqidiy qabul qilishiga, yolg'on yoki noto'g'ri ma'lumotlarni aniqlay olishiga xizmat qiladi. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlarda faol bo'lgan foydalanuvchilarni mas'uliyatli axborot tarqatuvchilarga aylantirish jamiyatdagi sog'lom muloqot va o'zaro tushunishni mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, raqamli platformalardan foydalanish madaniyatini rivojlantirish va axborot madaniyatini yuksaltirish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biridir.

So'rovnoma natijalariga ko'ra, respondentlarning 78 foizi axborot olish uchun ijtimoiy tarmoqlarga murojaat qilsa, 65 foizi televizorni ishonchli manba deb biladi. Radio va bosma nashrlarning ishonchliligi esa mos ravishda 40 va 35 foizni tashkil etdi. Shuningdek, respondentlarning taxminan 70 foizi axborotning haqqoniyligi va ishonchliligiga katta e'tibor beradi, ammo media savodxonlik darajasi pastligi sababli noto'g'ri ma'lumotlarga duch kelish hollari ko'p uchraydi. Yoshlar orasida esa ijtimoiy tarmoqlardagi faollik yuqori bo'lib, ular o'z fikrlarini faol ifoda etishda yetakchi rol o'ynaydi (1-diagramma).

1-diagramma. Axborot manbalarining ishonchliligi va foydalanishi

Axborot manbalarining ishonchliligi va foydalanishi

Muhokama. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda jamoatchilik fikrini shakllantirishda raqamli va an'anaviy axborot manbalarining o'zaro ta'sirini yaqqol ko'rsatadi. Ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi va yosh avlod orasida yuqori faolligi jamoatchilik fikrining tez va ko'p qirrali shakllanishiga imkon beradi. Bu platformalar foydalanuvchilarga nafaqat axborot olish, balki o'z fikrlarini erkin ifoda etish imkoniyatini beradi, bu esa demokratik jarayonlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Biroq, shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarda noto'g'ri, manipulyativ yoki tekshirilmagan ma'lumotlarning tarqalishi ham jiddiy muammo bo'lib qolmoqda. Bu holat, ayniqsa, axborot savodxonligi past bo'lgan foydalanuvchilar orasida noto'g'ri tushunchalar va ijtimoiy nizolarni keltirib chiqarishi mumkin.

An'anaviy ommaviy axborot vositalari — ayniqsa televizor — barqaror va ishonchli axborot manbai sifatida qolmoqda, lekin ularning yoshlar orasidagi mavqei sustlashmoqda. Bu, o'z navbatida, axborot olish usullarining o'zgarishi va yangi avlodning raqamli platformalarga ko'proq ishonishi bilan bog'liq. Shuning uchun an'anaviy OAVlar raqamli transformatsiyaga jiddiy e'tibor qaratishi va yangi formatlar orqali auditoriyasini saqlab qolishi zarur.

Tadqiqotda aniqlangan yana bir muhim jihat — media savodxonlik darajasining pastligi. Ko'plab respondentlar axborotning ishonchliligiga katta e'tibor berishiga qaramay, noto'g'ri yoki manipulyativ ma'lumotlarni ajratib olishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Bu esa jamoatchilik fikrining notog'ri shakllanishiga olib kelishi mumkin. Shunday ekan, ta'lim muassasalari, davlat va nodavlat tashkilotlari media savodxonlikni oshirish bo'yicha keng qamrovli dasturlarni amalga oshirishi kerak.

Natijalar shuni ham ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlarda yoshlar o'z fikrlarini faol ifoda etmoqda, bu esa yangi ijtimoiy harakatlar va g'oyalar yuzaga kelishiga turtki bermiqda. Bu

tendensiya ijtimoiy faollik va jamiyatdagi demokratik jarayonlarning rivojlanishi uchun ijobiy omil hisoblanadi, biroq ularni noto'g'ri ma'lumot va manipulyatsiyalardan himoya qilish ham muhim vazifa bo'lib qolmoqda.

Umuman olganda, O'zbekistonda jamoatchilik fikrini shakllantirishning zamonaviy tendensiyalari raqamli texnologiyalar va media muhitining o'zgarishlari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bu jarayonda axborot sifatini ta'minlash va media savodxonlikni oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Kelajakda ushbu yo'nalishda samarali siyosat va ta'lim tizimi orqali ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash mumkin.

1-jadval. Axborot manbalarining ishonchlilik darajasi

Axborot Manbalari	Ishonch Darajasi (%)
Ijtimoiy tarmoqlar	78
Televizion	65
Radio	40
Gazetalar va jurnallar	35
Do'stlar va oilaviy suhbatlar	50

Xulosa. Ushbu tadqiqot O'zbekistonda jamoatchilik fikrini shakllantirishdagi zamonaviy tendensiyalarni aniqlashga qaratilgan bo'lib, raqamli va an'anaviy axborot manbalarining o'zaro ta'siri va ularning jamiyatdagi ahamiyatini yoritdi. So'rovnoma va tahlillar natijasida ijtimoiy tarmoqlar bugungi kunda eng keng tarqalgan va ishonchli axborot manbai sifatida shakllanganligi ko'rsatildi, ayniqsa yoshlar orasida ular asosiy platformaga aylangan. Shu bilan birga, televizor va boshqa an'anaviy ommaviy axborot vositalari ham jamoatchilik fikrini shakllantirishda muhim rol o'ynashda davom etmoqda.

Ammo ijtimoiy tarmoqlarda noto'g'ri ma'lumotlarning tarqalishi va media savodxonlik darajasining pastligi jamoatchilik fikrining sifatli va haqqoniy shakllanishiga to'sqinlik qilmoqda. Bu holat jamiyatda axborot oqimini boshqarish va noto'g'ri ta'sirlarni kamaytirish uchun samarali chora-tadbirlarni ishlab chiqishni talab qiladi. Shu sababli, davlat va ijtimoiy tashkilotlar tomonidan media savodxonlikni oshirish, shuningdek, axborot manbalarining ishonchligini nazorat qilish tizimlarini takomillashtirish muhim vazifa sifatida qaralishi lozim.

Kelgusida O'zbekistonda jamoatchilik fikrini shakllantirish jarayonida raqamli texnologiyalar va an'anaviy ommaviy axborot vositalarining uyg'unligi asosida barqaror va ishonchli axborot muhiti yaratish zarur. Bu esa jamiyatda demokratik jarayonlarning rivojlanishiga, ijtimoiy barqarorlik va aholi xabardorligining oshishiga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, yoshlarning ijtimoiy tarmoqlarda faolligini ijobiy tomonga yo'naltirish va axborot savodxonligini oshirish orqali yangi ijtimoiy harakatlar va g'oyalar yuzaga kelishiga zamin yaratish muhimdir. Umuman olganda, tadqiqot natijalari O'zbekistonda jamoatchilik fikrini

shakllantirishning zamonaviy tendensiyalari va ularni rivojlantirish yoʻllari haqida chuqur tasavvur beradi hamda kelajakda ushbu sohada olib borilishi kerak boʻlgan ishlarni belgilaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. S. Abduljalilova, “Media savodxonlik tushunchasi va uning ilmiy-nazariy tahlili,” *Pedagogika va ta’lim* jurnali, vol. 7, no. 2, 2024.
2. M. Xaydarova, “Ijtimoiy tarmoqlar jamoatchilik fikrini shakllantirishning zamonaviy shakli sifatida,” *International Journal of Social Research*, vol. 5, no. 1, 2024.
3. A. Shermuxamedova, “O‘zbekistonda ijtimoiy tarmoqlarning shakllanishi tendensiyalari va xususiyatlari,” Avtoreferat, Toshkent, 2021. [Renessans Edu](#)
4. F. Madarahimova, “Oliy ta’lim tashkilotlari talabalarida mediasavodxonlikni rivojlantirish,” Dissertatsiya, Toshkent, 2024. [Renessans Edu](#)
5. A. Axmetova, *Mediaobrazovaniya i mediagramotnost: teoriya, metodologiya, praktika*, Tver: Tver davlat universiteti nashriyoti, 2016. [Renessans Edu](#)
6. D. Amirov, *Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari izohli lug‘ati*, Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2010. [Renessans Edu](#)
7. X. Burxanov, “Internet xavfsizligini ta’minlashda milliy segment faoliyatining sotsiologik jihatlarini,” Avtoreferat, Toshkent, 2012. [Renessans Edu](#)
8. Sh. Raximova, “Ijtimoiy tizimni modernizatsiyalash jarayonida axborot almashinuvi madaniyati,” Avtoreferat, Toshkent, 2021. [Renessans Edu](#)
9. A. Tolipov, “Yoshlar orasida jinoyatchilikning oldini olishning ijtimoiy mexanizmlari,” Avtoreferat, Toshkent, 2021. [Renessans Edu](#)
10. J. Bajanova, “Prinsipyi obucheniya shkol’nikov osnovam ekrannoy gramotnosti,” *Spetsialist*, no. 5, 1993, pp. 68. [Renessans Edu](#)
11. O. Baranov, *Mediaobrazovanie v shkole i vuze*, Tver: Tver davlat universiteti nashriyoti, 2000. [me.cherkasgu.press](#)
12. J. Rustamova, “O‘zbekistonda o‘quvchilarning media madaniyatini rivojlantirish,” *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, vol. 7, no. 3, 2019, pp. 64–67. [ResearchGate](#)
13. S. Djumanova, “O‘zbek yoshlarining media iste’moli va media savodxonlik darajasi,” *Media Education (Mediaobrazovanie)*, vol. 18, no. 2, 2022, pp. 157–168. [me.cherkasgu.press](#)
14. “Digital 2021: Uzbekistan,” *Datareportal*, 2021. [Online]. Available: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-uzbekistan>. [Accessed: 20-May-2025]. [encouncil.org](#)
15. “Sotsiologik tadqiqot: O‘zbekistonda media iste’moli va axborot savodxonligi,” *Internews*, 2021. [Online]. Available: <https://newreporter.org/mediastudy2021/>. [Accessed: 20-May-2025]. [encouncil.org](#)